

MEĐUNARODNI SUSTAV ODGOVORNOSTI I NAKNADE ŠTETE ZBOG ONEČIŠĆENJA MORA ULJEM

Dorotea Ćorić

Zagreb, 2002., XVI + 414 str., Izdavač: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
Jadranski zavod

Hrvatska pomorskoppravna literatura obogaćena je još jednim iznimnim djelom - knjigom "Međunarodni sustav odgovornosti i naknade štete zbog onečišćenja mora uljem". Autorica knjige, doc. dr. sc. Dorotea Ćorić, postavila si je nimalo jednostavan zadatak - analizirati složen međunarodni sustav odgovornosti i naknade navedenih šteta koji je na snazi u više od stodvadeset država svijeta, proučiti specifična obilježja američkog sustava odgovornosti te usporediti usklađenost hrvatskog zakonodavstva s općeprihvaćenim međunarodnim standardima. Taj je težak zadatak autorica obavila besprijekorno. Materija je obrađena vrlo sustavno i logično, a stil pisanja je takav da približava knjigu i čitateljima nepravnicima.

U prvome odjeljku knjige autorica iznosi općenite napomene o pojmu i značaju onečišćenja mora te daje sažet kronološki prikaz nastanka i razvoja međunarodnog sustava odgovornosti za onečišćenje mora. Naglašava se da su značajniji naponi na kreiranju toga sustava vezani uz nezgodu tankera *Torrey Canyon* iz 1967. U desetljećima koja su uslijedila nakon te nezgode počinju se donositi konvencije i protokoli, široko prihvaćeni, koji danas tvore navedeni sustav odgovornosti i naknade štete. U isto vrijeme neke države, primjerice SAD, počinju izgrađivati vlastiti sustav odgovornosti koji u značajnoj mjeri odstupa od donesenih unifikacijskih instrumenata.

Drugi odjeljak posvećen je tzv. "starom" međunarodnom sustavu odgovornosti i naknade štete zbog onečišćenja mora uljem. Taj sustav čine dva međunarodna ugovora: Međunarodna konvencija o građanskoj odgovornosti za štetu zbog onečišćenja uljem iz 1969. godine i Međunarodna konvencija o osnivanju Međunarodnog fonda za naknadu štete zbog onečišćenja mora uljem iz 1971. godine. Sveobuhvatno i detaljno se analiziraju važne odredbe ovih konvencija, kao što je tematika koju one uređuju, područje primjene, moguće odgovorne osobe, temelj odgovornosti, egzoneracijski razlozi, ograničenje i osiguranje odgovornosti, uloga Fonda te njegova organizacija i financiranje.

U trećem odjeljku govori se o tzv. "novom" sustavu odgovornosti. Sustavno se prikazuju i proučavaju sve tri izmjene Konvencije iz 1969. i Konvencije iz 1971. koje su rezultirale donošenjem novih protokola na spomenute konvencije. Posebno je važno da se autorica ne zadržava samo na nabranjanju i opisu tih izmjena, nego pažnju posvećuje i razlozima koji su dovodili do tih izmjena. Za čitatelja je to od

velike važnosti jer će lakše razumjeti sadržaj pojedinih odredaba tih protokola. Sve te izmjene i novi protokoli danas su objedinjeni kroz postojanje međunarodnih ugovora koje nazivamo Konvencija o odgovornosti iz 1992. i Konvencija o fondu iz 1992.

U četvrtom odjeljku obrađuje se specifičan američki sustav odgovornosti i naknade štete koji je uređen Zakonom o onečišćenju uljem iz 1990. godine (*Oil Pollution Act - OPA 1990*). Autorica kritički analizira odredbe toga propisa. Zaključuje da se u nekim bitnim elementima, kao što su pojam odgovorne osobe te strogi kriteriji odgovornosti koji u mnogim slučajevima mogu dovesti do neograničene odgovornosti brodovlasnika, OPA razlikuje od sustava odgovornosti ustanovljenog međunarodnim konvencijama. Zbog toga donošenje OPA ne pridonosi unifikaciji prava na ovom području.

Iznimno je važan i zanimljiv peti odjeljak u kojem se govori o primjeni međunarodnog sustava u praksi, a osobito o pitanju utvrđivanja i procjene štete zbog onečišćenja na temelju međunarodnog sustava odgovornosti. Pri tome se zasebno razmatra problem priznavanja pojedinih kategorija šteta (stvarna šteta, zaštitne mjere, izmakla dobit, ekološka šteta). Vrlo je iscrpno obrađena praksa Fonda te odluke pojedinih nacionalnih sudova u kojima su ti sudovi odstupili od mjerila koje primjenjuje Fond.

U šestom odjeljku govori se o pravnom uređenju odgovornosti i naknade štete zbog onečišćenja mora uljem u Republici Hrvatskoj. Autorica naglašava da hrvatsko zakonodavstvo prihvaća rješenja međunarodnog sustava. Hrvatska je od 1999. obvezana Konvencijom o odgovornosti iz 1992. i Konvencijom o Fondu iz 1992. Odredbe konvencijskog sustava inkorporirane su u Pomorski zakonik. Ipak, određene razlike postoje ali će se i one otkloniti nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika koji se nalazi u zakonodavnom postupku.

Završna razmatranja čine sedmi odjeljak. U njemu se dotiču još neka važna pitanja kao što je teritorijalna primjena konvencijskog sustava iz 1992. godine u državama strankama koje nisu proglasile gospodarski pojas. Taj je problem od posebnog značaja upravo za našu zemlju. Autorica predlaže konkretna rješenja toga problema. Posebnu pažnju posvećuje i onečišćenju mora pogonskim uljem (Konvencije o odgovornosti i o Fondu uređuju odgovornost i naknadu štete za onečišćenje samo onim uljem koje se prevozi kao teret). U tu svrhu detaljno i kritički analizira odredbe Međunarodne konvencije o građanskoj odgovornosti za štetu zbog onečišćenja pogonskim uljem iz 2001.

Autorica zaključuje da Konvencija o odgovornosti iz 1969./1992. i Konvencija o Fondu iz 1971./1992. predstavljaju najuspješnije konvencije u području imovinskog prava koje su sklopljene pod okriljem Međunarodne pomorske organizacije. One su bile model za kreiranje propisa kojima se uređuje naknada štete kod prijevoza opasnih i štetnih tvari kao i odgovornost kod onečišćenja brodskim gorivom. Česte promjene

toga sustava odgovornosti ne treba tumačiti kao manjkavost, nego ih treba promatrati u okviru prilagođavanja novim zahtjevima i okolnostima.

U prilogu knjige nalaze se cjeloviti tekstovi (engleski izvornici i hrvatski prijevodi) važnih međunarodnih dokumenata koji se odnose na odgovornost i naknadu štete zbog onečišćenja mora uljem. U stvarnom kazalu obrađeno je gotovo dvije stotine pojmova što omogućuje lakše snalaženje u opsežnoj materiji. Dragocjen je prilog i popis za ovu temu relevantnih međunarodnih ugovora.

Dr. sc. Ćorić je ovom knjigom još jednom dokazala ono što je u hrvatskim pomorskoopravnim krugovima već otprije bilo dobro poznato, a to je da je ona jedan od naših vodećih znanstvenika i stručnjaka u pogledu materije odgovornosti zbog onečišćenja mora uljem. Pri tome nikako ne umanjujemo visoku razinu njezinog znanstvenog i stručnog rada vezanog uz druge probleme pomorskoga prava.

Ovo djelo preporučujemo ne samo specijaliziranim “pomorskim” pravnicima, nego i svima drugima, osobito onima koji neposredno sudjeluju u prijevozu ulja morem, bilo kao prijevoznici ili korisnici prijevoza. Oni u ovoj knjizi mogu naći precizan i jasan odgovor na svako pitanje o njihovim pravima i obvezama u pogledu odgovornosti i naknade štete zbog onečišćenja mora uljem.

Dr. sc. Jasenko Marin, viši asistent
Jadranski zavod HAZU

Summary:

Dorotea Ćorić: Međunarodni sustav odgovornosti i naknade štete zbog onečišćenja mora uljem (International Regime on Liability and Compensation for Oil Pollution Damage)

Croatian Academy of Sciences and Arts, Adriatic Institute, Zagreb, 2002, XVI+414 pages

The book examines the specific international regimes of oil pollution liability and compensation, covering damages resulting from oil spills from tankers.

The first Chapter is devoted to the oil pollution from ships in general, with an emphasis on the necessity of international unification of legislation for both the victim of pollution and the party liable for its occurrence.

The second Chapter provides a summary of the fundamental features of the 1969 Civil Liability Convention and the 1971 Fund Convention.

The third Chapter deals with the amendments of the “old” regime. For this reason, the author elaborates on the most significant provisions of the 1992 Conventions, pointing out the differences between the “old” and the “new” regime.

The fourth Chapter examines the oil pollution laws of the USA, which has not accepted the international convention system.

The fifth Chapter deals with the analysis of the admissible claims for pollution damage in accordance with the Conventions.

In the sixth Chapter the author elaborates on the liability regime regulated by the Croatian maritime legislation. She analyses the provisions of the Maritime Code, which have been adjusted to the 1992 Convention.

Finally, Chapter seven provides an overview of a number of problems related to the application of the two liability regimes, and gives an insight into the future of the international oil pollution system. The author concludes that the presented oil pollution compensation regime has contributed enormously to the protection of the marine environment.

The book is written clearly and systematically. We recommend it not only to the maritime lawyers, but also to everyone involved in a practical way with the carriage of oil by sea.